Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (осми състав)

30 май 2024 година*

„Преюдициално запитване — Директива 93/13/ЕИО — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Член 1, параграф 2 — Приложно поле — Изключване на договорни клаузи, които отразяват императивни законови или подзаконови разпоредби — Допълнителен анекс към договора за кредит с оглед на привеждане в съответствие с националната правна уредба, за който продавачът или доставчикът уведомява потребителя — Член 3, параграф 2 — Договорна клауза, която не е индивидуално договорена — Неподписване на допълнителния анекс от потребителя — Презумпция за мълчаливо съгласие с този допълнителен анекс — Национална съдебна практика, съгласно която е изключен съдебен контрол за неравноправност на договорна клауза, съдържаща се в такъв допълнителен анекс“

По дело C-176/23

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunalul Specializat Mureș (Специализиран съд Муреш, Румъния) с акт от 2 март 2021 г., постъпил в Съда на 21 март 2023 г., в рамките на производство по дело

UG

срещу

SC Raiffeisen Bank SA,

СЪДЪТ (осми състав),

състоящ се от: N. Piçarra, председател на състава, N. Jääskinen (докладчик) и M. Gavalec, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за румънското правителство, от R. Antonie, E. Gane и L. Ghiță, в качеството на представители,

* Език на производството: румънски.

– за португалското правителство, от P. Barros da Costa, A. Cunha, A. Luz и L. Medeiros, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от A. Boitos и N. Ruiz García, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 1, параграф 2 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между UG, потребител, и SC Raiffeisen Bank SA относно установяването на неравноправността на клаузи, съдържащи се в сключен между тези страни договор за кредит.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Тринадесето съображение от Директива 93/13 гласи:

„[К]ато има предвид, че законовите и подзаконовите разпоредби на държавите членки, определящи пряко или непряко условията в потребителски договори, се предполага да не съдържат неравноправни клаузи; като има предвид, че следователно не е необходимо да се включват [в приложното поле на настоящата директива клаузи], които отразяват [императивни] нормативни или административни разпоредби, както и принципите или разпоредбите на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна; като има предвид, че в този смисъл изразът „[императивни] законови или подзаконови разпоредби“ в член 1, параграф 2 също включва правила, които според правните норми при отсъствие на други уговорки, се прилагат между договарящи се страни“.

4 Член 1, параграф 2 от тази директива предвижда:

„Договорни [клаузи], които отразяват [императивни] законови или подзаконови разпоредби, [както и разпоредби] или принципи на международни конвенции, по които държавите членки или Общността са страна, по-специално в областта на транспорта, не са предмет на разпоредбите на настоящата директива“.

5 Член 3 от посочената директива гласи:

„1. В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора [за страните].

2. Не се счита за индивидуално договорена клауза, която е съставена предварително и следователно потребителят не е имал възможност да влияе на нейното съдържание, по-специално във връзка с договори с общи условия.

Фактът, че някои аспекти от дадена клауза или някоя отделна клауза са индивидуално договорени, не изключва приложението на настоящия член към останалата част на договора, ако общата преценка на договора сочи, че той е договор с общи условия.

Когато продавач или доставчик твърди, че клауза от договор с общи условия е договорена индивидуално, той следва да докаже това с факти“.

Румънското право

Законът за неравноправните клаузи

6 Член 3, параграф 2 от Legea nr. 193, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (Закон № 193 за неравноправните клаузи в договори, сключени между продавачи или доставчици и потребители) от 6 ноември 2000 г. (публикуван повторно в Monitorul Oficial al României, част I, бр.°543 от 3 август 2012 г., наричан по-нататък „Законът за неравноправните клаузи“) предвижда, че разпоредбите на този закон не се прилагат за договорните клаузи, установени въз основа на други действащи законодателни актове.

OUG № 50/2010

7 Съгласно член 37 от Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50, privind contractele de credit pentru consumatori (Извънредно постановление № 50 на Министерски съвет за договорите за потребителски кредит) от 9 юни 2010 г. (Monitorul Oficial al României, част I, бр. 389 от 11 юни 2010 г.), в редакцията му, приложима за спора в главното производство (наричано по-нататък „OUG № 50/2010“):

„За договорите за кредит с променлив лихвен процент се прилагат следните правила:

a) лихвеният процент е свързан с промените в референтните индекси Euribor/ROBOR/LIBOR/референтен лихвен процент на BNR [Banca Națională a României (Национална банка на Румъния)] в зависимост от валутата на кредита, като кредиторът може да добави марж, фиксиран за целия срок на договора;

b) маржът на лихвения процент може да бъде променян само след законодателни изменения, които изрично го налагат;

c) в съответствие с търговската политика на всяка кредитна институция, по изключение от разпоредбите на буква b), стойността на маржа и референтните индекси може да бъде намалена;

d) в договора трябва изрично да се посочва методиката за изчисляване на промяната на лихвения процент, като се уточнява периодичността и/или условията за изменение на лихвения процент в посока нагоре или надолу;

e) компонентите на методиката за изчисляване на промяната на лихвения процент и неговата стойност трябва да бъдат публикувани на уебсайтовете и във всички помещения на кредиторите“.

8 Съгласно член 95 от OUG № 50/2010:

„1. По отношение на договорите, чието изпълнение е започнало, кредиторите са длъжни в срок от 90 дни от датата на влизане в сила на това извънредно постановление да осигурят тяхното съответствие с разпоредбите на извънредното постановление.

2. Изменението на договорите, чието изпълнение е започнало, се извършва с допълнителни анекси в срок от 90 дни от датата на влизане в сила на това извънредно постановление.

3. Кредиторът трябва да може да докаже, че е положил дължимата грижа, за да информира потребителя за подписването на допълнителните анекси.

4. Забранява се в допълнителните анекси да се въвеждат разпоредби, различни от предвидените в това извънредно постановление. Въведена в допълнителните анекси разпоредба, различна от предвидените в това извънредно постановление, се счита за нищожна по право.

5. Неподписването от потребителя на допълнителните анекси по параграф 2 се приема за мълчаливо съгласие“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

9 На 23 март 2007 г. UG сключва с Raiffeisen Bank договор за кредит с променлив лихвен процент за сумата от 15 300 швейцарски франка (CHF) (около 16 048 евро) (наричан по-нататък „спорният договор за кредит“). Към датата на сключване на този договор текущият лихвен процент е 5,9 % годишно, но съгласно клаузите на посочения договор продавачът или доставчикът е имал възможност да променя този лихвен процент в зависимост от развитието на финансовия пазар, като съобщи на кредитополучателя новия лихвен процент по реда, предвиден в общите условия.

10 На 10 септември 2010 г. Raiffeisen Bank уведомява UG за допълнителен анекс към спорния договор за кредит, необходим за привеждане на последния в съответствие с изискванията на OUG № 50/2010. С това уведомление Raiffeisen Bank посочва на UG, че националният законодател е наложил изменения на всички договори за потребителски кредит. По-специално трябвало да се въведат изменения в договорните клаузи относно определянето на променливия лихвен процент, който да бъде обвързан с обективен индекс

в зависимост от валутата на кредита и към който да се добавя фиксиран марж на кредитната институция за целия срок на договора. От акта за преюдициално запитване е видно, че този допълнителен анекс не е подписан от UG, поради което се приема, че той мълчаливо е дал съгласието си за него в съответствие с член 95, параграф 5 от OUG № 50/2010.

11 На 29 декември 2017 г. UG предявява иск пред Judecătoria Sighișoara (Първоинстанционен съд Сигишоара, Румъния), за да бъде установена неравноправността на клаузите от спорния договор за кредит, отнасящи се до възможността на банката да изменя лихвения процент. UG моли също първоинстанционния съд да установи на това основание абсолютната нищожност на тези клаузи и да постанови връщането на сумите, платени въз основа на тях.

12 С решение от 10 юни 2020 г. първоинстанционният съд отхвърля иска по-специално с мотива, че предвид Закона за неравноправните клаузи, който транспонира Директива 93/13 в румънското право, няма право да преценява дали евентуално не са неравноправни клаузите на спорния договор за кредит, произтичащи от допълнителния анекс, посочен в точка 10 от настоящото решение, като се има предвид по-конкретно, че те отразяват задължение, въведено с императивните разпоредби на национален подзаконов акт, а именно OUG № 50/2010.

13 UG обжалва това съдебно решение пред запитващата юрисдикция, Tribunalul Specializat Mureș (Специализиран съд Муреш, Румъния), като изтъква по-специално, че разпоредбите на OUG № 50/2010 целят единствено да засилят защитата на потребителите и че що се отнася до спорния договор за кредит, измененията, въведени в него с допълнителния анекс, за който Raiffeisen Bank го е уведомила, не са в съответствие с този национален подзаконов акт.

14 Според Raiffeisen Bank първоначално съдържащата се в спорния договор за кредит клауза относно определянето на лихвения процент е престанала да поражда действие на датата, на която е влязъл в сила допълнителният анекс от 10 септември 2010 г., като към този момент посочената клауза е заменена с клаузата, в сила към датата на предявяване на иска от UG, съгласно която този лихвен процент вече е обвързан с проверим референтен индекс, увеличен с фиксиран марж на банката, в съответствие с изискванията на OUG № 50/2010. Raiffeisen Bank твърди, че по този начин е спазила приложимото законодателство, като е приложила релевантните национални разпоредби.

15 Според запитващата юрисдикция въпросът дали тя може да извърши преценка за евентуална неравноправност на някои договорни клаузи, попадащи в приложното поле на OUG № 50/2010, трябва да се разгледа в светлината на Директива 93/13 и релевантната практика на Съда, по-специално с оглед на ограничителното тълкуване, което трябва да се даде на член 1, параграф 2 от Директива 93/13, който представлява изключение от режима за защита на потребителите срещу неравноправните договорни клаузи.

16 Действително Съдът изхожда от принципа, че като налага на страните договорна клауза, чийто текст отразява задължителна разпоредба от националното право, националният законодател иска по този начин да установи равновесие между всички права и задължения на страните по този договор, така че върху подобна клауза не би могло да се упражни съдебен контрол за евентуална неравноправност. Запитващата юрисдикция обаче смята, че дори когато клауза от договор за кредит отговаря на изискванията на член 37 от OUG № 50/2010, потребителят все пак не е в състояние да си представи обхвата на своите

задължения, доколкото тази разпоредба предвижда единствено че променливият лихвен процент трябва да се определя не само в зависимост от обективен индекс, но и от фиксиран марж, съответстващ на интересите на продавача или доставчика. Освен това, макар да се определя независимо от волята на страните, този обективен индекс може да се променя съществено. Според тази юрисдикция обаче, за разлика от средния и осведомен потребител, продавачът или доставчикът може да използва подобни промени поради своя опит и по-голяма способност за предвиждане.

17 Поради това посочената юрисдикция има съмнения дали при липса на адекватни механизми за защита на потребителите може да се приеме, че релевантните разпоредби на OUG № 50/2010 могат да бъдат приложени независимо от волята на страните или да бъдат приложими служебно, без да има каквото и да е друго съглашение между страните. Следователно преценката за евентуална неравноправност на договорните клаузи, които отразяват тези разпоредби, не би трябвало да остава извън обхвата на съдебния контрол.

18 Подобен извод обаче не е в съответствие с преобладаващата национална съдебна практика, съгласно която договорните клаузи, съдържащи се в допълнителни анекси, прилагани от продавачи или доставчици по силата на OUG № 50/2010, не могат да бъдат предмет на такъв контрол.

19 При тези обстоятелства Tribunalul Specializat Mureş (Специализиран съд Мureш) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли разпоредбите на член 1, параграф 2 от Директива [93/13], транспонирани в националното законодателство с разпоредбите на член 3, параграф 2 от [Закона за неравноправните клаузи],

с оглед по-специално на дванадесето и тринадесето съображение от [тази д]иректива,

но също така и като се вземат предвид разпоредбите на членове 80 и 81 от [OUG № 50/2010],

да се тълкуват в смисъл, че не изключват възможността националните съдилища да разглеждат и случаите на съмнения за неравноправност на договорни клаузи, предвидени в допълнителни анекси към договори за кредит, сключени от продавачи или доставчици с потребители преди влизането в сила на посочения подзаконов акт, т.е. [допълнителните анекси, сключени] по силата на разпоредбите на член 95 от OUG № 50/2010, независимо дали тези клаузи са били изрично приети от потребителя по реда, предвиден в разпоредбите на член 40, параграф 1 от OUG № 50/2010, или се счита, че за тях е дадено мълчаливо съгласие „ope legis“ по реда, предвиден в разпоредбите на член 40, параграф 3 от OUG № 50/2010?

2) В случай на утвърдителен отговор на първия въпрос [би ли била в противоречие с правото на Съюза], с оглед на гореизложените предпоставки и на обстоятелствата по висящия спор, практика на националните съдилища, съгласно която изричното приемане на допълнителен анекс към договора, изготвен по реда в разпоредбите на член 40, параграф 1 [от OUG № 50/2010] и по силата на разпоредбите на член 95 от [него], автоматично предполага извода, че [посоченият допълнителен анекс] е договорен и следователно съдържащите се в него клаузи са изключени от проверката за евентуални съмнения за неравноправност?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

20 С първия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска преценка за неравноправност на клаузи, съдържащи се в договор за потребителски кредит, сключен между потребител и продавач или доставчик, при обстоятелства, при които продавачът или доставчикът е въвел изменения в тези клаузи, за да гарантира съответствието на договора за кредит с императивна национална правна уредба относно реда и условията за определяне на лихвения процент, съгласно която този лихвен процент трябва да бъде заменен с лихвен процент, определен въз основа на един от референтните индекси, предвидени в тази правна уредба, увеличен с установен от продавача или доставчика фиксиран марж за целия срок на договора.

21 Най-напред е важно да се подчертае, че съгласно член 1, параграф 2 от Директива 93/13 в приложното ѝ поле не попадат договорните клаузи, които отразяват императивни законови или подзаконови разпоредби.

22 Освен това с оглед на преследваната с тази директива цел, а именно защита на потребителите срещу неравноправни клаузи в договори, сключени с продавач или доставчик, въведеното с член 1, параграф 2 изключение трябва да се тълкува ограничително (вж. в този смисъл решение от 21 декември 2021 г., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, т. 37).

23 От една страна, съгласно постоянната съдебна практика изразът „императивни законови или подзаконови разпоредби“, тълкуван с оглед на тринадесето съображение от посочената директива, обхваща не само разпоредбите на националното право, които се прилагат в отношенията между договарящите страни независимо от волята им, но и разпоредбите, които имат диспозитивен характер, тоест са приложими по подразбиране, когато в това отношение между страните не е уговорено друго (решение от 21 декември 2021 г., Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, т. 30 и цитираната съдебна практика).

24 Що се отнася, от друга страна, до въпроса дали дадена договорна клауза „отразява“ по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 93/13 такава императивна законова или подзаконова разпоредба на националното право, следва да се припомни, че изключването на действието на режима по тази директива се обосновава с факта, че по принцип може с основание да се предполага, че националният законодател е постигнал равновесие между всички права и задължения на страните по някои договори, равновесие, което законодателят на Съюза изрично е искал да запази. Освен това обстоятелството, че е установен такъв баланс, представлява не условие за прилагане на изключването по посочения член 1, параграф 2, а обосновка за това изключване (решение от 6 юли 2023 г., First Bank, C-593/22, EU:C:2023:555, т. 22 и цитираната съдебна практика).

25 Съответно в случая, за да прецени дали договорна клауза, която отразява разпоредба от OUG № 50/2010, е изключена от приложното поле на Директива 93/13 по силата на член 1, параграф 2 от нея, запитващата юрисдикция не следва предварително да проверява дали с този акт националният законодател е гарантирал постигането на равновесие между всички права и задължения на страните по спорния договор.

26 На следващо място, видно от практиката на Съда, не може да се приеме, че отразява императивна разпоредба на националното право по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 93/13 и следователно не подлежи на съдебен контрол за евентуална неравноправност клауза от сключен между потребител и продавач или доставчик договор, която отразява императивна разпоредба на националното право, неприложима за този договор, или в която само се посочва не такава разпоредба, а национална правна уредба в нейната цялост (вж. в този смисъл решения от 21 март 2013 г., RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, т. 30, и от 3 април 2019 г., Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, т. 35—38).

27 Следователно, за да може дадена договорна клауза да „отразява“ императивна законова или подзаконова разпоредба по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 93/13, тази клауза трябва да възпроизвежда нормативното съдържание на императивна разпоредба, приложима към съответния договор, така че да може да се счита, че тя изразява по конкретен начин същата правна норма като посочената в тази императивна разпоредба (решение от 6 юли 2023 г., First Bank, C-593/22, EU:C:2023:555, т. 25).

28 В случая запитващата юрисдикция следва да извърши необходимите преценки, за да определи дали спорната в главното производство договорна клауза отразява по смисъла на член 1, параграф 2 от Директива 93/13 релевантните разпоредби на OUG № 50/2010.

29 Въпреки това с оглед на данните от преписката, с която разполага Съдът, се оказва, че договорните клаузи, съдържащи се в спорния в главното производство договор за кредит, произтичат от разпоредбите на OUG № 50/2010. Всъщност тези разпоредби задължават банките да въведат определени изменения във всички договори за потребителски кредит. Това законово задължение засяга по-специално клаузите относно реда и условията за определяне на променливия лихвен процент. Освен това изглежда, че OUG № 50/2010 е лишило потребителите от възможността да приемат или отхвърлят тези изменения. Всъщност OUG № 50/2010 предвижда, че ако потребителите не подпишат допълнителния анекс, за който са уведомени от банката, се счита, че те дават мълчаливо съгласие по неговите клаузи.

30 Въпреки това, макар член 37, буква а) от OUG № 50/2010 да предвижда, че лихвеният процент по договорите за кредит трябва да се замени с лихвен процент, определен въз основа на референтен индекс и на фиксиран марж, приложим за целия срок на договора, от преписката, с която разполага Съдът, все пак е видно, че банките имат свобода на преценка както по отношение на избора на референтния индекс, така и по отношение на размера на фиксирания марж.

31 При това положение се оказва — като запитващата юрисдикция следва да извърши съответната проверка — че националната правна уредба установява обща рамка и условията, които трябва да се спазват при определяне на новия променлив лихвен процент, като същевременно оставя свобода на преценка на кредитните институции при изчисляването на този нов лихвен процент.

32 В решение от 3 март 2020 г., Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138, т. 33—37), Съдът постановява, че изключението, предвидено в член 1, параграф 2 от Директива 93/13, не се прилага за договорна клауза, която предвижда, че приложимият за кредита лихвен процент се основава на един от предвидените в националната правна уредба официални

референтни индекси, когато тази правна уредба не предвижда задължителното прилагане на този индекс, а предоставя на банката възможността да определи променливия лихвен процент по друг начин.

33 От това следва, че предвиденото в член 1, параграф 2 от Директива 93/13 изключение не се прилага в случай, в който продавач или доставчик е въвел изменения в клаузи на договор за потребителски кредит, за да гарантира съответствието на този договор с национална правна уредба, приета след сключването му, ако тази правна уредба само установява обща рамка за определянето на лихвения процент по този договор за кредит, като същевременно оставя на продавача или доставчика свобода на преценка както по отношение на избора на референтния индекс за този лихвен процент, така и по отношение на размера на фиксирания марж, който може да се добави към посочения лихвен процент.

34 На последно място, като се имат предвид съмненията на запитващата юрисдикция, следва за всеки случай да се припомни, че прилагането на член 1, параграф 2 от Директива 93/13 е обективно и не зависи например от информацията, предоставена на потребителя от продавача или доставчика, нито от познаването на приложимите правни разпоредби от потребителя (решение от 6 юли 2023 г., First Bank, C-593/22, EU:C:2023:555, т. 31).

35 При това положение евентуалното съгласие, изрично или мълчаливо, на потребителя с измененията в спорния договор не може да има значение за отговора на въпроса дали договорните клаузи, до които се отнасят тези изменения, са изключени от приложното поле на Директива 93/13 по силата на член 1, параграф 2 от нея.

36 С оглед на изложените по-горе мотиви на първия въпрос следва да се отговори, че член 1, параграф 2 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска преценка за неравноправност на клаузи, съдържащи се в договор за потребителски кредит, сключен между потребител и продавач или доставчик, при обстоятелства, при които продавачът или доставчикът е въвел изменения в тези клаузи, за да гарантира съответствието на договора за кредит с императивна национална правна уредба относно реда и условията за определяне на лихвения процент, ако тази правна уредба само установява обща рамка за определянето на лихвения процент по посочения договор, като същевременно оставя на продавача или доставчика свобода на преценка както по отношение на избора на референтния индекс за този лихвен процент, така и по отношение на размера на фиксирания марж, който може да се добави към посочения лихвен процент.

По втория въпрос

37 Съгласно постоянната съдебна практика в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда задачата на последния е да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът може да преформулира въпросите, които са му зададени. Освен това може да се наложи Съдът да вземе предвид норми от правото на Съюза, които националният съд не е посочил във въпросите си (решение от 15 юли 2021 г., Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, т. 31 и цитираната съдебна практика).

38 Съдът следва да извлече от цялата информация, предоставена от запитващата юрисдикция, и по-специално от мотивите на акта за преюдициално запитване, разпоредбите от правото на Съюза, които изискват тълкуване предвид предмета на спора (решение от 21 март 2024 г., Профи Кредит България (Допълнителни услуги към договор за кредит), C-714/22, EU:C:2024:263, т. 48 и цитираната съдебна практика).

39 В случая договорните клаузи, съдържащи се в спорния в главното производство допълнителен анекс, били предварително изготвени от Raiffeisen Bank и жалбоподателят в главното производство нямал възможност да договори клаузите му или да има каквото и да било влияние върху тяхното съдържание. От акта за преюдициално запитване е видно, че съгласно преобладаващата национална съдебна практика договорните клаузи, съдържащи се в допълнителни анекси, въведени от продавачи или доставчици на основание OUG № 50/2010, не могат да бъдат предмет на проверка за евентуална неравноправност, дори когато тези клаузи не са били договорени с потребителя.

40 При това положение следва да се приеме, че с втория въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 3 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална съдебна практика, съгласно която измененията, които продавач или доставчик въвежда в клаузите на договор за потребителски кредит, за да гарантира съответствието на този договор с национална правна уредба, която оставя свобода на преценка на продавача или доставчика, не могат да бъдат предмет на проверка за евентуална неравноправност, дори когато тези клаузи не са били договорени с потребителя.

41 В това отношение съгласно член 3, параграф 1 от Директива 93/13 само клауза от сключен между продавач или доставчик и потребител договор, която не е индивидуално договорена, подлежи на съдебен контрол за евентуална неравноправност.

42 Освен това в член 3, параграф 2 от тази директива се уточнява, че не се счита за индивидуално договорена клауза, която е съставена предварително от продавача или доставчика и следователно потребителят не е имал възможност да влияе на нейното съдържание, което неминуемо е така при договори с общи условия.

43 Запитващата юрисдикция трябва да вземе предвид всички обстоятелства, при които такава клауза е представена на потребителя, за да се прецени дали той е имал възможност да влияе на съдържанието ѝ (вж. в този смисъл решение от 9 юли 2020 г., Ibercaja Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, т. 35), но Съдът вече е постановил, че само подписването на договор, сключен между потребител и продавач или доставчик, който предвижда, че с подписването му този потребител приема всички предварително съставени от продавача или доставчика договорни клаузи, не оборва презумпцията, че такива клаузи не са индивидуално договорени (определение от 24 октомври 2019 г., Topaz, C-211/17, EU:C:2019:906, т. 51).

44 Съдът също така е постановил, че изменението на клауза относно лихвените проценти, която се вписва в общата политика на предоговаряне на договорите за ипотечен кредит, основани на променлив лихвен процент, за да се приведе тази клауза в съответствие с решение на върховен съд, би могло да е указание за това, че потребителят не е имал възможност да влияе на съдържанието на посочената клауза. Освен това обстоятелството, че потребителят е написал саморъчно преди подписа си, че е разбрал механизма на същата клауза, не е достатъчно, за да се заключи, че тази клауза е била индивидуално договорена (вж. в този смисъл решение от 9 юли 2020 г., Ibercaja Banco, C-452/18, EU:C:2020:536, т. 36 и 38).

45 Видно от това, изводът, че клауза, съдържаща се в договор за кредит, сключен между продавач или доставчик и потребител, е била договорена, не може да се основава само на презумпция, без да се докаже, че потребителят в действителност е могъл конкретно да договори тази клауза и съответно е имал възможност да влияе на нейното съдържание.

46 С оглед на изложените по-горе мотиви на втория въпрос следва да се отговори, че член 3 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална съдебна практика, съгласно която измененията, които продавач или доставчик въвежда в клаузите на договор за потребителски кредит, за да гарантира съответствието на този договор с национална правна уредба, която оставя свобода на преценка на продавача или доставчика, не могат да бъдат предмет на проверка за евентуална неравноправност, дори когато тези клаузи не са били договорени с потребителя.

По съдебните разноски

47 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (осми състав) реши:

1) **Член 1, параграф 2 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори**

трябва да се тълкува в смисъл, че

допуска преценка за неравноправност на клаузи, съдържащи се в договор за потребителски кредит, сключен между потребител и продавач или доставчик, при обстоятелства, при които продавачът или доставчикът е въвел изменения в тези клаузи, за да гарантира съответствието на договора за кредит с императивна национална правна уредба относно реда и условията за определяне на лихвения процент, ако тази правна уредба само установява обща рамка за определянето на лихвения процент по посочения договор, като същевременно оставя на продавача или доставчика свобода на преценка както по отношение на избора на референтния индекс за този лихвен процент, така и по отношение на размера на фиксирания марж, който може да се добави към посочения лихвен процент.

2) **Член 3 от Директива 93/13**

трябва да се тълкува в смисъл, че

не допуска национална съдебна практика, съгласно която измененията, които продавач или доставчик въвежда в клаузите на договор за потребителски кредит, за да гарантира съответствието на този договор с национална правна уредба, която оставя свобода на преценка на продавача или доставчика, не могат да бъдат предмет на проверка за евентуална неравноправност, дори когато тези клаузи не са били договорени с потребителя.

Подписи